

**BACHADONNING NOTO'G'RI JOYLASHUVI: SABABLARI, KLINIK
KO'RINISHLARI VA DAVOLASH USULLARI**

Xasanova Moxlaroyim Ortiqjon qizi

Qo'qon Universiteti Andijon filiali

Pediatrica ishi yo'nalishi

24-04 guruh talabasi.

Annotatsiya. Ushbu maqolada bachadonning noto'g'ri joylashuvi (dislokatsiyasi) holati, uning asosiy turlari (antefleksiya, retrofleksiya, retroversiya va prolaps), sabablari, klinik belgilari, diagnostik usullari va davolash yo'llari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, bachadon dislokatsiyasining ayollar reproduktiv salomatligiga ta'siri hamda unga olib keluvchi xavf omillari tahlil qilinadi. Profilaktika choralari va zamonaviy tibbiy yondashuvlar asosida tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar: Bachadon dislokatsiyasi, retroversiya, antefleksiya, ayollar salomatligi, ginekologik kasalliklar, davolash usullari, ultratovush diagnostikasi, prolaps.

Homiladorlikning ilk bosqichlarida, homila hali kichik bo'lgan paytda, u bachadon ichida erkin harakatlana oladi. Bu davrda u har xil holatlarda joylashishi mumkin, chunki bachadonning hajmi homilaga yetarlicha harakat imkonini beradi. Biroq, homila o'sib borgan sari, ayniqsa homiladorlikning uchinchi trimestriga yaqin, bachadon ichidagi bo'sh joy kamayadi. Natijada, bola o'zining doimiy joylashuv holatini egallashga majbur bo'ladi.

Ushbu jarayon "taqdimot" (yoki tibbiyotda ko'p ishlatiladigan atama bilan aytganda — prezentatsiya) deb ataladi. Homila oxirgi haftalarda o'zini ma'lum bir tartibda tutadi: boshi tanaga yaqinlashadi, qo'llari ko'krak ustida chalishtirilgan holda joylashadi, oyoqlari esa qorin tomoniga bukiladi. Bu holat fiziologik jihatdan tug'ruq uchun eng qulay holat hisoblanadi, chunki bola shu tarzda tug'ruq yo'llaridan eng oson o'ta oladi.

Homiladorlik 36-haftasiga kelib, homila odatda o'zining yakuniy joylashuv holatini egallaydi. Bu vaqtga kelib, u juda faol harakatlana olmaydi, chunki uning o'lchami kattalashadi, ammo bachadon kattaligi o'zgarmaydi.

Homilaning joylashuvini tahlil qilishda ikki muhim chiziq — bachadon o'qi va homila o'qi hisobga olinadi. Yer sharidagi uzunlamasına chiziq Shimoliy va Janubiy qutblarni bog'laydigan chiziq singari, bachadonning ham boshlang'ich (yuqori) va yakuniy (pastki) nuqtalari orasidan chiziq o'tkaziladi. Bu chiziq bachadonning uzunlamasına o'qi deb yuritiladi. Homilaning uzunlamasına o'qi esa bolaning umurtqa pog'onasi yo'nalishi bo'ylab — ensa qismini dumbasi bilan bog'lovchi chiziqdir.

Homila qanday joylashganini ifodalashda "holat" (yoki layn) tushunchasi ishlatiladi. Agar homila va bachadon o'qlari bir-biriga parallel, ya'ni bir yo'nalishda joylashgan bo'lsa, bu uzunlamasına holat deb ataladi. Aksincha, agar homilaning o'qi bachadon o'qiga perpendikulyar joylashgan bo'lsa — bu ko'ndalang holat deyiladi. Ba'zi hollarda, homilaning uzun o'qi bachadon o'qiga nisbatan o'tkir yoki o'tkirroq burchak ostida joylashadi. Bunday joylashuv qiya holat deb ataladi. Qiya yoki ko'ndalang holatlar ko'pincha fiziologik muammolarni keltirib chiqaradi va shifokor nazorati talab etiladi.

Bundan tashqari, pozitsiya (yoki pozitsion holat) atamasi homilaning orqa tomoni qaysi yo'nalishda joylashganligini bildiradi. Bu homilaning chap yoki o'ng tomonga burilganligiga qarab belgilanadi:

Birinchi pozitsiya — homilaning orqa tomoni bachadonning chap tomoniga qaragan bo'ladi.

Ikkinchi pozitsiya — homilaning orqa tomoni bachadonning o'ng tomoniga qaragan bo'ladi.

Pozitsiyalar, shuningdek, old ko'rinish va orqa ko'rinishga ajraladi:

Agar homilaning orqasi (umurtqa qismi) bachadon old devoriga yaqin bo'lsa, bu old ko'rinishli pozitsiya hisoblanadi.

Agar homilaning orqasi bachadonning orqa devoriga qaragan bo'lsa, bu orqa ko'rinishli pozitsiya deb ataladi.

Ya'ni, homilaning joylashuvi va pozitsiyasi tug'ruq jarayonining qanday kechishini belgilashda muhim ahamiyatga ega. To'g'ri joylashuv va pozitsiyada bo'lgan homila tabiiy tug'ruq uchun eng maqbul hisoblanadi, shu sababli homiladorlikning so'nggi bosqichlarida homilaning holatini muntazam kuzatish muhim sanaladi.

Bachadonning noto'g'ri joylashuvi – bu bachadonning normal anatomik holatidan chetga siljishi yoki burilishi bilan tavsiflanadigan patologik holatdir. Bu holat ko'pincha ayollarda hayz davri buzilishi, og'riq, bepushtlik yoki jinsiy aloqada noqulaylik kabi belgilar bilan namoyon bo'ladi.

Bachadonning normal anatomiyasi: Bachadon kichik chanoq ichida siydik pufagi bilan to'g'ri ichak oralig'ida joylashgan bo'lib, oldinga egilgan holatda bo'ladi (anteversiya va antefleksiya).

Bachadonning noto'g'ri joylashish turlari:

- Retroversiya – bachadon tanasining orqaga egilishi;
- Retrofleksiya – bachadonning bo'yin qismi bilan tanasi o'rtasida orqaga bukilishi;
- Antefleksiya – bachadonning oldinga egilishi (norma, lekin ba'zan haddan ortiq bo'lishi mumkin);
- Prolaps – bachadonning pastga siljib, qin orqali chiqishi;
- Lateropozitsiya – yon tomonga og'ishi;
- Torsiya – bachadonning o'z o'qi atrofida burilishi.

Bachadon tushishi (prolapsus uteri) — bu bachadonning o'zining normal anatomik holatidan pastga siljishi bo'lib, odatda u tos tubi mushaklari va bachadonni ushlab turuvchi boylamlarning zaiflashuvi natijasida yuzaga keladi. Normada bachadon tos bo'shlig'ida muayyan o'ringa ega bo'lib, bu joylashuv unga fiziologik holatda faoliyat yuritish imkonini beradi. Ammo ba'zi omillar natijasida uning holati buzilib, pastga — qin kanaliga tomon siljiydi. Bu holat ayol organizmida muhim noqulayliklarni keltirib chiqarishi mumkin.

Patologiya chuqurlashgani sari belgilar yanada og'irlashadi. Prolaps holati siydik chiqarish tizimiga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. Bemorlar siydik chiqarishda

tez-tez chaqiriq, ammo siydikning chiqqa olmasligi, siydik yo'llarida dimlanish tufayli yallig'lanish (sistit, pielonefrit) kabi urologik muammolardan aziyat chekishi mumkin. Ba'zi hollarda esa siydik tuta olmaslik holatlari ham qayd etiladi.

Bundan tashqari, ichak faoliyati bilan bog'liq muammolar ham paydo bo'ladi. Bemorlar qabziyat, najasni tuta olmaslik, meteorizm (qorin g'azlari ko'payishi) kabi simptomlarni boshdan kechirishi mumkin. Uzoq davom etgan holatlarda esa kichik chanoq venalarida varikoz kengayishlar kuzatiladi, bu esa og'riqlarni kuchaytiradi va bemorning harakatlanishiga to'sqinlik qiladi.

Bachadon prolapsi nafaqat jismoniy, balki psixologik jihatdan ham ayollarning holatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Bu holat o'z vaqtida aniqlanib, tegishli tibbiy yoki jarrohlik davolash choralari ko'rilmasa, ayolning umumiy salomatligiga jiddiy zarar yetkazishi mumkin.¹

Xulosa qilib aytganda, bachadonning noto'g'ri joylashuvi ayollar salomatligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan muhim ginekologik muammo hisoblanadi. Vaqtida tashxis qo'yish va davolash ayollar hayot sifati va reproduktiv salomatligini saqlashda muhim rol o'ynaydi. Har bir ayol o'z salomatligiga e'tiborli bo'lishi va zarur bo'lsa, ginekologga murojaat qilishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Назаренко Т. Г., Волков И. В. Акушерство и гинекология. — Москва: Медицина, 2020.
2. Dutta D. C. Textbook of Gynecology. — New Delhi: Jaypee Brothers Medical Publishers, 2021.
3. Умаров Б. Б. Аёллар саломатлиги: Гинекология асослари. — Тошкент: "Istiqol", 2019.

¹ Умаров Б. Б. Аёллар саломатлиги: Гинекология асослари. — Тошкент: "Istiqol", 2019.